

SV-135 1 Generell informasjon

Emnekode: SV-135

Emnenavn: Velferdssosiologi

Dato: 13.12.2017

Varighet: 09:00-14:00

Tillatte hjelpemidler: Ordbok

Merknader:

Begge oppgavene skal besvares. De to oppgavene vektet likt, og begge må bestås for at kandidaten skal bestå eksamen.

Det forekommer av og til spørsmål om bruk av eksamensbesvarelser til undervisnings- og læringsformål. Universitetet trenger kandidatens tillatelse til at besvarelsen kan benyttes til dette. Besvarelsen vil være anonym.

Tillater du at din eksamensbesvarelse blir brukt til slikt formål?

Velg et alternativ

 Ja Nei

Besvart.

1 SV-135, oppgave 1

Gjør rede for og drøft **to** av de tre begrepene nedenfor her, du velger selv hvilke to du vil ta for deg:

- a) Housing first
- b) Bakkebyråkrati
- c) Klassereise

Skriv ditt svar her...**b) Bakkebyråkrati**

Max Weber regnes som byråkratiets far. Han laget en modell med punkter som var viktig for et godt byråkrati. Det er vanskelig å se for seg et byråkrati uten disse punktene. Formålet er å sikre likhet for alle og at det skal være personuavhengig. Det handler om hierkiske strukturer, universalisme som er faste regler og rutiner som vil sikre likhet, og dokumentasjon som er for å kontrollere at bakkebyråkratene følger lovene.

Lipsky snakket om "*represent the government to the people*", og han er viktig når det er snakk om bakkebyråkratene/grasrotene. Det er disse som er statens forenede arm, og det er de som skal iverksette tiltakene som staten har satt. De er både døråpnere og portvakter, og de har en viktig jobb som er dominert av ansikt til ansikt-relasjonen og de besitter mye makt. De utfører også handlingene ofte der og da, og de bruker stor grad av skjønn. Det kan her diskuteres om hvorvidt det å utøve skjønn ansikt til ansikt vil være gunstig, kan dette gi rom for korrupsjon eller påvirkelse av bakkebyråkraten? Det er realiteten som mange andre land forholder seg til, og dermed blir belstutninger som berører mennesker tatt på avstand fra menneskene. Men i det norske bakkebyråkratiet vil skjønn være viktig for å kunne tilpasse tjenestetilbudet til brukeren - samtidig må det være rettfærdig og personuavhengig.

Et problem som kan oppstå for bakkebyråkratene er følelsen av skvisen mellom system og borger, de kan føle press for å holde seg til budsjettet som systemet de arbeider i har, samtidig som de vil være til hjelp for brukeren. Kan dette virke negativt for brukeren? Vil bakkebyråkraten bli en slave av systemet? Vike m.fl forteller at deres observasjon var at bakkebyråkrater strekker seg lenger enn det som strengt tatt er nødvendig. Hva kan dette henge sammen med? Det kan tenkes at bakkebyråkraten føler en relasjon til, og identifiserer seg med bruker og dermed er villig til å strekke seg lenger. Hvordan vil de da håndtere systemet? Vike skriver

at den profesjonelle ofte unnlater å ta opp konfrontasjonen høyere opp i systemet, og unngå å prate om problemet. Hvorvidt dette er gunstig kan diskuteres. Så til en viss grad vil ansikt til ansikt relasjonen påvirke hvordan tjenesten blir utøvd, men om dette alltid vil veie positivt for brukeren vil være avhengig fra bakkebyråkrat til bakkebyråttat. Vike snakker også om desentralisering av dilemma, som handler om at kun den bakkebyråkraten som er i kontakt med brukeren føler seg ansvarlig, mens resten av byråkratiet vil ha liten tilknytning eller behov for å hjelpe til å løse problemet. Dessuten vil det være gunstig for byråkratiet å bruke minst mulig penger, for å holde seg til budsjettet. Dette kan henge sammen med at oppgaver som staten tar på seg vokser, mens økonomien forblir den samme. Dette er også en form for desentralisering av dilemma, og det blir bakkabyråkraten som må stå i disse situasjonene.

Bakkebyråkrattene besitter en stor makt, og er samtidig avhengig av tilitt. Samtidig vil det være en assymetrisk maktrelasjon, ved at bakkrebyråkraten bestitter kunnskap og valgmuligheter som brukeren ikke har. På denne måten kan vi si de funker som portvakter, ved at de kan avvise det brukeren søker. Samtidig vil tilitten være sentral, både at systemet har tilitt til at bakkebyråkraten klarer å forvalte etter lover og regler, og samtidig holde seg til budsjettet og tilitten som brukeren har til bakkebyråkraten handler for å hjelpe brukeren på best mulig måte og har kunnskapen den trenger i utførelsen.

c) klassereise

Klassereise beskrives ofte som den subjektive følelsen av sosial mobilitet, som handler om å flytte seg i de sosioøkonomiske klassene. Det trenger ikke være at noen fysisk flytter på seg, men kan også være en del av det. Skielbred sier at det er gjort mye forskning på sosial mobilitet, men derimot lite på klassereise. Klassereise kan forgå både vertikal og horisontal. Et eksempel på vertikal vil være om du bytter politisk ståsted. Mens horisontal vil være om du går fra arbeiderklassen til middelklassen. Man snakker ofte om sosial mobilitet og klassereise som noe positivt, men det kan også være motsatt. Eksempler på det kan være innvandrere som kommer til Norge, som har en god utdanning - kan føle at de har fått en nedadgående klassereise. Ninni Stoltenberg, som var søsteren til tidligere statsminister, er også et eksempel på en som kommer fra en familie fra høy stand, og som har hatt en klassereise nedover.

Når vi snakker om klassereise må vi nødt til å snakke om sosiale klasser. Har egalitære Norge store forskjeller? Vi har lite i forhold til andre land, men samtidig er klasser økende i Norge og de eksisterer. Klasseforskning blir for noen sett på som provoserende ved at man forbinder det med politisk ideologi, klassekamp og revolusjon (sosialisme/marxisme) Men klasseforskning handler om å forstå hvorfor det er systematiske forskjeller og hvordan de oppstår. Marx og Weber er sentrale når man snakker om klasse, disse hadde et utgangspunkt i industrisamfunnet, og vil dermed ikke være tilstrekkelig for det moderne samfunnet. Marx snakket om at kapitalistene brukte arbeidernes arbeidskraft. En utbytelse de ikke var klar over, og om de ble bevisst måtte de skape en revolusjon for å ende de økonomiske klassene. Weber derimot snakker om livssjanser, og forholdt seg også til det økonomiske. Bourdieu derimot har et mer nyanisert bilde av dette med klasser og det vil bedre passe inn i det moderne samfunn. Han snakker også om økonomisk kapital, men tilføyer også kulturell kapital og sosial kapital. Han sier at man kan bytte mellom de ulike kapitalformene, og de kommer til uttrykk i forskjellige arenaer. Kulturell kapital handler om status, sosial kapital handler om nettverk og økonomisk kapital handler om ressurser. Eks på bytte mellom disse, vil være om du bruker ditt sosiale nettverk for å få deg en jobb. Bourdieu er sentral når det er snakk om klassereiser, og mange som bruker Bourdieu operer med en firefelts tabell som systematisk kategoriserer noen i en klasse. Noe av det man kan kritisere er at man ikke nødvendigvis føler seg tilhørlig i den klassen man blir plassert i.

Skielbred snakker om at klassereise ofte er skjellssettende, og man står ovenfor ydmykelse og avstand fra både det man drives fra - men også det man drives til. Sosial mobilitet ses på som en gode, og noe ønskelig - men er det alltid ønskelig? Edouard Louis er et eksempel på en som har foretatt det de fleste vil se på som en positiv klassereise, men samtidig ønsket han ikke å reise. Han forteller i et intervju at han ble drevet bort, han gjorde det han kunne for å passe inn men ble støtt ut. Han forteller at han ønsker å vise at klassereise ikke nødvendigvis være noe man ønsket. Når vi snakker om klassereisen, kan man også trekke inn Bourdieu sitt begrep om Habitus. Edouard Louis forteller at han var rasist som sin mor og som sin far - kan dette være habitusen som preget han? Begrepet habitus er noe som ligger litt instinktivt i oss, og det er i barndommen denne utvikler seg. Det er smak, adferd og tanke-mønstre. Disse kan være vanskelige å endre, og vil påvirke deg - selv når du foretar en klassereise.

Skilbreid forsket på kjønn og muligheten til klassereise. Kvinnene hun forsket på hadde lav eller ingen utdanning. Disse var mødre, og snakket ofte om "oss og de andre", de som var husmor og de som var karrierkvinner, de som prioriterte barn og de om prioriterte arbeid. Dette med husmor og karrierkvinner kommer jeg tilbake til i oppgave 2. Hun observerte at mødre ville være sårbare om døtrene dems foregikk en klassereise fordi på en måte ville det oppleves som kritikk av mødrene. Hva gjør at noen er immobile og ikke ønsker å foreta en klassereise? Dette kan være preget av habitus, og de holdningene og verdiene vi får i barndommen. Noe Skilbreid også observerte var at gutter kunne ta flere ulike utdanninger før det ble sett på som en klassereise, mens for kvinnene skulle det ikke like mye til for at de gikk til å bli en "karrierkvinne". Flere av de kvinne hun observerte ville heller ikke snakke om egen klasse, og det er lettere å snakke om hvor andre står enn seg selv.

Besvart.

2 SV-135, oppgave 2

Velg **en** av disse oppgavene

Enten:

a) Gjør rede for de fire tersklene fra pensum: registrerings-, kompetanse-, effektivitets-, og tillitsterskelen. Diskuter hvilke hindringer de kan utgjøre for et godt tjenestetilbud innenfor velferdsstaten. Drøft også hvordan hindringene kan imøtekommes av hjelpeapparatet.

Eller:

b) Gjør rede for formål og virkemidler i norsk familiepolitikk. Forklar hva som menes med en kvinnevennlig velferdsstat, og diskuter på hvilke måter familiepolitikken i Norge er kvinnevennlig.

Skriv ditt svar her...

Oppgave B

Familiepolitikken vil ikke være et segregert felt, og mange andre politiske saker vil prege familiepolitikken. Likestilling vil feks være noe vi kan knytte sterkt til familiepolitikken. Familiepolitikken har som formål å skape en sosial utjevning, likestilling, reprodouksjon og er en arena for læring og sosial utvikling. Man har ulike virkemidler for å styrke familiepolitikken. Det er økonomiske tiltak, tjenester og lover og regler. Økonomiske tiltak vil være eksempler som skattefradrag, barnetrygd eller kontant støtte. Tjenster vil være barnehage, fritidsordninger og helsesøster tjeneste. Lover og regler vil også være virkemidler som påvirker, det kan være loven om farskvoten.

Familien er også en del av forsørgelsessystemet, og den er veldig sentral når det er snakk om utvikling og sosialisering av barnet, verdier, holdninger og sosial kapital. Forsørgelssystemet handler i hovedgrad om hvordan man blir forsørget, og det økonomiske er sentralt. Ett kontrovers som jeg skal komme tilbake til senere vil være barnetrygden. Maslow sin behovspyramide og Erik Allardt sine velferdsdimensjoner (å ha) blir de fysiologiske behovene nevnt, og om familien ikke i tilstrekkelig grad klarer å dekke de fysiologiske behovene vil staten gripe inn og ta over ansvaret for barnet. Det vil da skje en politisering av familien. Det private er ett offentlig ansvar når det private ikke et tilfrdsstillende for barns utvikling. Man kan også si at det offentige er privat annliggende når normative holdninger og verdier påvirker hvordan foreldrene driver barneoppdragelse.

Familien og barndommen er noe som har forandret seg, og det er idag mer normalt å ha skilte foreldre, stesøsken eller to mødre enn det var for bare 20 år siden for å nevne noen eksempler. Man sier også at barndommen er blitt institusjonalisert, profesjonalisert og preget av rettigheter i større grad enn før. Men hvordan kan dette henge sammen med familiepolitikken og den kvinnevennlige velferdsstat? Familiepolitikken utvikler seg i takt med samfunnet, og likestilling blir sett på som viktig for det moderne samfunn, noe feminisme har vært en stor forkjemper for. Man kan se en sammenheng med at kvinner i arbeid fører til at flere barn går i barnehage, ved at mor ikke kan være hjemme. Dermed blir institusjoner en viktig del av barndommen, både for å kunne klare å være i arbeid og det blir sett på som en arena for utvikling, sosialisering og læring. Sosial investering er noe som blir sett på som viktig, fordi det vil være bedre med tidlig forebygging enn senere repressjon.

Den kvinnevennelig velferdsstat er et begrep som vi snakker om når vi prater om hvordan kvinnen har en sentral plass i velferdsstaten. Den legger vekt på likestilling som ett av de viktigste punktene. Man gikk fra at kvinnen skulle være den typiske husmoren som var hjemmeverende, vasket husket og passet barna. Dette har imidlertid endret seg, og det er nettopp denne utviklingen som er viktig i den kvinnelige velferdsstat. Normen er nå en to- innteks familie og vekten på likestilling er essensiell. Vi kan også dele den kvinnelige likestillingsprosessen inn i tre deler;

1. Adgang til markedet: Dette er et punkt vi med trygghet kan i at Norge i høysesye grad har oppfylt. Det å sysselsette har vært sentralt siden etterkrigstiden, på den tiden var det i hovedsak menn det gjaldt - men nå gjelder det både kvinner og menn. Arbeidslinja sier noe om at de som ønsker og kan, skal i størst grad ut i arbeid". Norge er et av de landene som kommer høyest opp på OECD skalaen, og kvinners høye deltakelse i arbeidsmarkedet er sentral for vår høye score her. Stoltenberg sier at uten den familiepolitikken og kvinner i arbeid, ville ikke Norge vært den velferdsstaten den er i dag. Men selv om kvinner har adgang til markedet, vil det være lik adgang til alle mulige jobber? Om en mann og en kvinne med relativt like kvalifikasjoner søker på en topplederstilling, hvem vil få den? Dette kan diskuteres videre i neste punkt.

2. Likestilling i arbeid: Her handler det mye om at når kvinner har kommet i jobb, skal de ha likestilling som menn. Likt lønn for likt arbeid. Kvalifikasjoner skal avgjøre om man får en jobb, ikke om man er kvinne eller mann. Man kan se at det er systematiske forskjeller på hva menn og kvinner tjener - men hva henger dette sammen med? Dette er noe som kan ses på på ulike måter, men en observasjon som er tydelig er at kvinner oftere velger yrker med lavere betaling enn menn, men her igjen kan det diskuteres hvorfor kvinner tar disse jobbene, og hvorfor er de egentlig dårligere betalt? Er det normative forventninger knyttet til hvilket yrke som passer de ulike kjønnene? For å gå tilbake til det med likt lønn for likt arbeid, så vil det være relativt likt i Norge på nettopp dette punktet. Samtidig vil det være spennende å diskutere om det er sånn at kvinner som kvalifiserer seg til en toppstilling vil få denne over en mann. I teorien skal ikke kjønn ha noe å si, men om det er sånn er en annen sak som det hadde vært spennende og se nærmere på, men det kan være vanskelig å gjøre forskning som kan gi noe fasit på dette.

3. Delt omsorgsarbeid: Dette er det siste trinnet i likestillingsprosessen, og det handler om at mannen og kvinnen skal dele på omsorgsarbeidet. Som nevnt tidligere har dette vært knyttet sterkt til morsrollen, men har i den moderne tid blitt mer og mer likt. Det er mer normalt at far tar større del i omsorgen, enten det gjelder skifting av bleier eller å hente barnet fra fotballtrening. Noe som gjør det lettere med delt omsorgsarbeid kommer vi inn på under den farsvennlige velferdsstaten. Om det er likt fordelt nå kan diskuteres, og det vil ikke bare være politikken og de tiltakene man setter til verks som har noe å si for dette, men heller verdiene som ligger i samfunnet. Det kan tenkes at noen kvinner faktisk ønsker å være den "typiske husmoren", og det må være lov på samme måte som det må være lov for kvinnen å fokusere på karriere. Her vil det være viktig å presisere at man ikke må velge, man kan være yrkeskvinne og husmor. På samme måte som man kan være "den maskuline mannen" samtidig som man tar større del i omsorgen.

Når vi snakker om den kvinnevennlige velferdsmodellen, er det veldig viktig å trekke inn den farsvennlige velferdsstaten. Den handler om at samfunnet lager incentiver for at menn skal ta større del i omsorgsarbeidet. For å supplere til punkt 3 med delt omsorgsarbeid, som har stor betydning for den farsvennlige velferdsstaten, kan man si at det å være mann har tidligere vært knyttet til sterk maskulinitet og arbeid. Mannen har vært forsørgeren, mens moren har vært hjemme med barn. Denne mentaliteten står ikke like sterkt idag, og det å ta del i omsorgen kan bli sett på som ønskelig for både far og mor. Fedrekvoten er et eksempel på noe som gjør det mer gunstig for menn å ta del i omsorgen, ved at de har dager som er lagt opp til de som mor ikke kan benytte seg av. Men hvorfor bruker vi egentlig begreper som farsvennelig istedenfor den mannsvennlige? Eller hvorfor heter det ikke morsvennlige velferdsstaten? Som jeg så svakt har vært inne på kan dette henge sammen med at man har noen forventninger til det å være mann, og man har noen forventninger til et å være kvinne. Om en mann tar del i husarbeid, vil man kanskje tenke "så fint", mens om en kvinne gjør det samme vil man se på de som naturlig del av det å være kvinne.

Den nordiske velferdsmodellen som vi har setter prinsipper som likhet, frihet, trygghet, rettferdighet og solidaritet høyt. Når man snakker om på hvilken måte politikken er kvinnevennlige kan vi trekke inn begrepene om likhet, frihet og rettferdighet for å illustrere bildet bedre. Likhet handler om at i Norge skal det være likhet på tross av kjønn, man skal bli behandlet som likeverdige og ha like muligheter. Man kan dermed si at Norge er et likestilt land, hvertfall om man ser på det rettsmessige. Kvinner har like rettigheter som menn, men om verdiene og holdningene i samfunnet tilsvarer dette kan diskuteres. Det vil ta lengre tid med et mentalitetsskifte, men i Norge vil moralen hos majoriteten være at likestilling er ønskelig og en viktig del av politikken. Rettigheter er sentralt, og kvinner har samme rettigheter som menn - samtidig noen spesielle for kvinner. Retten til abort er noe man kan trekke frem som viser at politikken er kvinnevennlig. Retten til å bli sett som et selvstendig individ vil være viktig. Disse idealene kan vi også trekke opp til de ulike dimensjonene i familiepolitikken, som til tider kan stå i konflikt med hverandre.

Kontroverser i familiepolitikken kan være barnetrygd, fertilitetsspørsmål, kontantsøtte, fedrekvoten og retten til abort for å nevne noe. Barnetrygden er per dags dato på en lik sum for alle som har barn, uansett hvor lite eller mye de tjener. Her kan det diskuteres om den burde vært innteksprøvd eller ikke. Likhet vs rettferdighet? Om

den hadde vært inntekstprøvd ville barnefattigdom vært noe som hadde minsket, men samtidig vil det kunne oppleves som stigmatisernde å få denne. Hvordan man skal løse kontroverser som denne kan være vanskelig å si. Hva skal man prioritere - likhet, frihet eller refferdighet? Vil alle ha samme opplevelse av hva rettfærdig er? Hva er likt? Om vi snakker om abort, er det store verdispørsmål som ligger til grunn. Uten å gå for mye inn på de ulike sidene for og imot, så vil en av årsakene til at mange er imot resorvasjonsrett av abort, handle om kvinnens rett til å bestmte over eget liv, og egen kropp. Dette er et tydelig eksempel på politikk som fremmer den kvinnevennlige velferdsstaten.

Kontantstøtte er et annet eksempel som vi også kan knytte til den kvinnelige velferdsstaten. Kontantstøtten handler om at man får penger for å være hjemme med barnet, og det forsetter at barnet ikke går i barnehage. Skal man fjerne kontantstøtten eller skal man beholde den? Er kontatstøtten et hinder for sysselsetting av kvinner? Man kan se at ofte innvandrerkvinner benytter seg av denne muligheten, og det kan være en push-faktor som trekker dem ut av arbeidslivet. Det vil kun være i en periode de er hjemmevernde, men samtidig vil det være gunstig å være i arbeid, og mange diskuterer for at barnehage vil påvirke barnets utvikling positivt. Men igjen kommer spørsmålet om frihet opp, friheten til å velge å være hjemme med barnet. Mange ser på dette som viktige verdier. Man kan også trekke dette opp til spørsmålet om likhet kontra frihet.

Jens Stoltenberg sa i 2012 at mye av årsaken til Norges velferd er knyttet til familiepoltikken, og sysselsettingen av kvinner. Han sammenligner dette med oljepriser, som vi ofte ser på som det viktigste, og forteller at om vi hadde kuttet litt av sysselsettingen blant kvinner vil det tilsvare det Norge tjener på oljen. Man kan si at Norge er et godt land å leve i for kvinner om vi sammenligner med andre land. Bruker vi UN gender index som handler om nettopp kvinners velferd og likestilling, så kommer Norge på toppen av dette. I kontrast kan vi se at Kambodja kommer på 146 plass. Når vi snakker om familiepolitikken og den kvinnevennlige velferdsmodellen henger disse sterkt sammen og påvirker hverandre gjensidig. Det er vanskelig å forestille seg, snarere umulig, å se for seg velferdspolitikken slik den er i dag, om det ikke hadde vært lagt så stor vekt på likestilling.

Besvart.